

5 neekonomických dôvodov za voľnú nedeľu

Juraj Šúst

29. mája 2020 ✚ *Spoločnosť*

Pre katolíkov existuje povinnosť svätiť nedeľu. Ale čo štát, mal by rešpektovať nedeľu ako voľný deň od práce, ak zároveň väčšina obyvateľstva nedeľu nesväťí?

Odpoveď na túto dilemu nám pomôže zodpovedať nasledujúca otázka: Pracuje človek preto, aby žil, alebo žije preto, aby pracoval?

Podľa Maxa Webera, ktorý zdefinoval étos súčasnej modernej spoločnosti, žijeme preto, aby sme pracovali. V práci podľa neho i napríklad podľa Karla Marxa človek naplňa zmysel svojho života. Dovolenka, „day off“ je prestávka v práci. Načerpanie nových síl – do práce.

Antický a stredoveký človek to videl opačne. Pracujeme preto, aby sme žili. Keď nadobudneme nevyhnutné prostriedky na zabezpečenie živobytia, môžeme si dovoliť venovať sa „slobodným“ činnostiam: poznávaniu, filozofii, umeniu, náboženstvu, hre alebo oslave.

Paradoxne, moderný svet umožnil aj masám žiť slobodný život v antickom zmysle, nielen aristokratickej elite, ale dnešná spoločnosť celkovo nejaví o slobodný život ducha záujem. Zväčša sa správa tak, akoby centrom a zmyslom života bola práca a ekonomická aktivita.

Pre katolíkov z toho môže vyplývať úloha pomôcť otvoriť súčasným ľuďom oči, aby dokázali vďaka modernity skutočne využiť. Skrátka pomôcť oslobodiť ľudí dnešnej modernej spoločnosti od totality práce a ekonomického života.

Prvý z piatich argumentov za voľnú nedeľu je najdôležitejší, ale pre sekulárny svet najťažšie prijateľný. Naopak piaty argument je pre moderný svet azda najľahšie prijateľný, ale predsa v liberálnych kruhoch zarážajúco opomínaný. Ani jeden z argumentov sa netýka ekonomickej aktivity. Vlastne spoločným menovateľom všetkých piatich argumentov je, že existujú aj dôležitejšie veci, ako je ekonomická aktivita.

1. argument - náboženský

Boh prikázal ľudstvu svätiť posvätný deň (Ex 20, 8). Pracujúci teda majú právo voči štátu byť uvoľnení od práce v nedele a posvätné dni, aby sa mohli venovať duchovným aktivitám a plniť si povinnosti voči Bohu. Veď človek nežije pre tento svet, ale pre večný život (*Rerum novarum* 40 – 41).

Cieľom sviatočného odpočinku teda nie je záhaľka, alebo nečinnosť, „ale sa tým myslí oddych zasvätený náboženstvu. Keď sa odpočinok spojí s náboženstvom, povznesie človeka od práce a od každodenných záležitostí všedného života k myšlienke na nebeské dobro a k vzdávaniu úcty Božej velebe.“ (*Rerum Novarum* 33)

2. argument - vychádzajúci z ľudských práv

Druhý argument nevychádza z kresťanstva ale z významu pojmu ľudské právo. Slovenská republika sa hlási k náboženskej slobode a k právu slobodne vyznávať náboženstvo. Ak by sa však veriaci nemohli zúčastniť nedeľnej bohoslužby kvôli pracovným povinnostiam, tak by právo slobodne vyznávať náboženstvo bolo iba formálnou deklaráciou bez obsahu. Preto by aj sekulárni ľudia a nekresťania, ktorí sa hlásia ku konceptu náboženskej slobody, mali rešpektovať právo veriacich praktikovať náboženstvo, čo v kresťanstve znamená okrem iného slávenie nedele.

3. argument - historický

Sekulárny štát by mal rešpektovať „voľnú nedeľu“ preto, že rešpektuje svoje korene, ktoré sú z veľkej časti kresťanské. Kým moderný sekulárny štát je výsledkom 20. storočia a jeho vznik súvisí aj s vytlačovaním kresťanstva z verejného priestoru sekulárnymi ideológiami, kresťanská kultúra formuje spoločnosť na tomto území už minimálne od 9. storočia. Ak teda liberálny „sekulárny“ štát nechce byť totalitný, anti-náboženský, anti-kresťanský, ako tomu bola za minulého komunistického režimu, ak nechce zhora preformátovať kultúru občanov ale ju zachovávať a rozvíjať, má rešpektovať a dokonca podporovať kultúrne, a teda aj náboženské tradície, ako dôležité spoločné dobro. Preto má zmysel zachovávať tradíciu voľnej nedele či štátneho sviatku na Sedembolestnú a to aj vtedy, keď sa štát či časť obyvateľov priamo ku kresťanstvu nehlási. Kresťanská kultúra totiž formovala a formuje aj ich identitu, nielen identitu veriacich. Nakoniec kultúrno-politické pojmy a hodnoty ako náboženská sloboda, ľudské práva, rovnosť medzi ľuďmi a aj samotný liberalizmus sú vlastne vedľajšími „výdobytками“ kresťanskej kultúry v Európe a bez kresťanstva by nevznikli.

4. argument - sekulárny

Aj keď sa väčšia časť slovenskej spoločnosti sekularizovala, mnohé nedeľné kultúrne zvyklosti pretrvali (rodinný obed, návšteva známych) a to aj vtedy, keď sa ich pôvodne náboženský kontext stráca. Dokonca sa k nim postupne nabalili aj sekulárne verzie nedeľných zvykov (napr. nedeľný futbal na dedinách). Tieto zvyky majú komunitný charakter a vyžadujú koordináciu širšej spoločnosti (napr. voľný deň od ekonomického života). Preto má voľná nedeľa aj vlastný, nenáboženský zmysel a je sociálnym právom aj z čisto sekulárneho hľadiska, ktoré má štát garantovať a umožňovať. O to viac, že komunitné dobrá napomáhajú spoločenskému a občianskemu priateľstvu, čo je jedným z dôležitých účelov štátu.

Proti tomu existuje námietka, že veď ľudia sa majú právo sami rozhodnúť, či chcú v nedeľu pracovať, tráviť nedeľný čas nakupovaním alebo radšej v kostole či na dedinskom futbale a štát sa do ich voľby nemá miešať.

Na prvý pohľad to môže vyznieť paradoxne, ale pracovná nedeľa znižuje rozsah osobnej slobody. Osobná sloboda má zmysel, iba keď si máme z čoho vyberať. Lenže zavedením pracovnej nedele sa podkopávajú viaceré zmysluplné možnosti výberu. V prvom rade tie, ktoré sa týkajú duchovného života a náboženstva a potom tie, ktoré sa budovali dlhodobo, až sa ustálili ako tradície, a ktorých existencia výrazne závisí od širšej spoločenskej koordinácie vrátane voľného času oslobodeného od ekonomickej aktivity. (Nie je náhoda, že napr. slávnostnejšie rodinné obedy, či rodinné návštevy bývajú zvyčajne v nedeľu, kedy je viac času na ich prípravu a je väčšia pravdepodobnosť, že pozvaní budú môcť prijať pozvanie. Rovnako to platí aj pre dedinský futbal). Vzdanie sa slobody nakupovať v nedeľu paradoxne rozširuje možnosť výberu o tie náboženské, kultúrne a vzťahové dobrá, ktoré by inak živorili či postupne zanikli. Preto je pomoc štátu v koordinácii spoločnosti skrze inštitút voľnej nedele namieste.

5. Argument - nediskriminácia žien

Moderný štát paradoxne v mnohom diskriminuje ženy, keď ich necháva akoby pod dvojitým bremenom: materskej starostlivosti o deti v rodine a kariérnych nárokov na pracovnom trhu. Už Ján Pavol II. upozornil na to, že štát by mal nastaviť pracovný systém tak, aby bol v súlade s ľudskou prirodzenosťou, osobitne žien. V tejto súvislosti poukazuje na to, aby ich pracovný život bol zlučiteľný s ich osobitným poslaním v rodine,

ktoré sa týka materstva (*Laborem exercens*, 19). Keďže sú to najmä ženy, ktoré pracujú v maloobchode aj v nedeľu, sú to najmä ony, ktoré sú subjektom nespravodlivej diskriminácie zo strany zamestnávateľov a štátu.

Francúzsky socialista Proudhon napísal o nedeľi, „že je to deň, kedy sluhovia získavajú ľudskú dôstojnosť a dávajú sa na jednu úroveň so svojimi pánmi.“ Proudhon podľa Piepera mal na mysli iba sekulárnu perspektívu „zdravia, rodinného života, občianskych vzťahov.“ (Leisure as a Basis of Culture I, p. 48) Plný význam ale získava Proudhonova téza až z perspektívy, ktorá prekračuje čisto pozemský horizont. Dôstojnosť človeka vyplýva zo skutočnosti, že sme všetci stvorení na Boží obraz. Starí Gréci i kresťania to vedeli: človek sa stáva plným človekom až vtedy, keď dá priestor Božskému prvku, ktorý je v ňom: teda keď dá priestor poznávaniu, priateľstvám či náboženskej aktivite. Štát potrebuje chrániť voľnú nedeľu preto, aby pomáhal vytvoriť podmienky k tomu, aby sa ľudia mohli stať skutočne slobodnými, t.j. oslobodení od nutnosti starať sa výlučne o ekonomické dobro. Katolíci, ktorí nedeľný čas venujú Bohu, sa preto nemusia pred svetom skrývať a uzátvorkovávať svoje náboženské prežívanie a prax. Naopak, práve vďaka tomu, že svätia nedeľu a žijú svoje náboženstvo otvorene a naplno, môžu (post) modernú sekulárnu spoločnosť inšpirovať pre pravý cieľ ľudského života a zároveň aj pre pravý význam slobody.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/5-neekonomickych-dovodov-za-volnu-nedelu/>